

EUGENIUSZ NIEBELSKI, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
ORCID: 0000-0003-2668-6920
niebel@kul.pl

SZWERMICKI, SZWERNICKI CZY MOŻE SZWIRMICKI? PRZYCZYNEK DO BIOGRAFII KSIĘDZA-ZESŁAŃCA, PROBOSZCZA W IRKUCKU W XIX WIEKU

STRESZCZENIE: Artykuł poświęcony jest historycznie oryginalnej postaci księdza marianina, Krzysztofa Szwermickiego (1814-1894), zesłańca na Sybir z połowy XIX wieku, następnie wieloletniego proboszcza w Irkucku, tam zmarłego. Na bazie nowych materiałów – ksiąg parafialnych parafii Dauksze (dziś na terenie Litwy) – przechowywanych w Archiwum Historycznym Litwy w Wilnie autor ustala wiele faktów, prostuje zadomowione w literaturze błędy w biografii księdza Szwermickiego, jednej z najciekawszych, wyjątkowo pozytywnych postaci Kościoła katolickiego w Rosji. Co najistotniejsze w ustaleniach to m.in.: że urodził się 6 września 1814 roku w rodzinie włościańskiej, z ojca Adama i Katarzyny, we wsi Warnupiany, w parafii Dauksze w okolicach Mariampola, 8 września został ochrzczony imieniem Krzysztof; nosił nazwisko rodowe Szwirmicki, które z czasem zmienił na Szwermicki, choć znano go, opisywano także jako Szwernicki. Zmarł w Irkucku 31 października (według kalendarza juliańskiego) 1894 roku, a pochowano go 3 listopada na cmentarzu Jerozolimskim (mogiła nie istnieje). W literaturze historycznej zapisywano go częściej: Szwernicki; autor tekstu dowodzi, że powinno się go pisać: Krzysztof Szwermicki, a pełniej – Krzysztof Szwermicki (Szwernicki).

SŁOWA KLUCZOWE: rodzina Szwermickich, ksiądz Szwermicki/Szwernicki, XIX wiek, Warnupiany, Rosja, Syberia, Irkuck, księgi parafialne – parafia Dauksze, ustalenia biograficzne.

SZWERMICKI, SZWERNICKI OR MAYBE SZWIRMICKI? A CONTRIBUTION TO THE BIOGRAPHY OF AN EXILE PRIEST, PARISH PRIEST IN IRKUTSK IN THE 19th CENTURY

ABSTRACT: The article is dedicated to the historically original figure of Krzysztof Szwermicki (1814-1894), a Marian priest, an exile to Siberia in the middle of the 19th century, then for many years, parish priest in Irkutsk, who died there. On the basis of new materials - the parish books of the parish of Dauksze (today in Lithuania) - stored in the Lithuanian Historical Archive in Vilnius, the author establishes many facts, and corrects the errors in the biography of Father Szwermicki, one of the most interesting, exceptionally positive figures of the Catholic Church in Russia. The most important findings include the following: he was born on September 6, 1814 into a peasant

family, to Adam and Catherine, in the village of Warnupiany, in the parish of Dauksze near Mariampol; on September 8 he was baptized with the name Krzysztof; he had the family name of Szwirmicki, which he later changed to Szwermicki, although he was also known and described as Szwernicki. He died in Irkutsk on 31 October 31 (according to the Julian calendar), 1894, and was buried on November 3 in the Jerusalem cemetery (the grave does not exist). In historical literature he was more often spelled: Szwernicki. The author of the text argues that he should be spelled: Krzysztof Szwermicki, or more fully: Krzysztof Szwermicki (Szwernicki).

KEYWORDS: Szwermicki family, Father Szwermicki/Szwernicki, 19th century, Warnupiany, Russia, Siberia, Irkutsk, parish books – Dauksze parish, biographical notes.

Translated by ks. Adam Borowski CM

Marianin ksiądz Krzysztof Szwermicki, a częściej notowany w literaturze historycznej jako Szwernicki, to postać szczególnie ważna w dziejach Kościoła katolickiego na Syberii Wschodniej w drugiej połowie XIX wieku. Warto wiedzieć, że trwałym śladem jego długiego pobytu (wpierw jako zesłaniec, później jako proboszcz) w Irkucku (gdzie też zmarł) jest istniejący do dziś kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, który Szwermicki wybudował na początku lat 80. tamtego wieku (głównie z polskich ofiar), a który obecnie jest własnością miasta i funkcjonuje jako sala koncertowa (jedynie w święta udostępniana parafii celem odprawienia jednej mszy świętej).

Okazuje się, że choć od XIX wieku wspomniano o proboszczu irkuckim w przeróżnych tekstach i publikacjach, głównie zesłańców polskich (listy, wspomnienia, teksty prasowe itp.), a w wieku XX także w opracowaniach historycznych, słownikach, biogramach (obecnie licznych internetowych), jego nazwisko zapisywano przeróżnie: Szwermicki, niekiedy Szwermycki, ale chyba najczęściej Szwernicki; imię świeckie, z chrztu, miał mieć Józef, zakonne – Krzysztof (Krzysztof Maria). Nieścisłości, a także błędy (powielane następnie w publikacjach) wkradły się także do daty i miejsca urodzenia Szwermickiego/Szwernickiego/Szwirmickiego/Szwirnckiego, imienia nadanego mu na chrzcie, nazwiska i imienia matki, daty śmierci itp.; niektóre z wymienionych błędnych zapisów (dzień urodzenia, imię Józef) przytoczył także za innymi niżej podpisany, przekonany że najważniejsze dane biogra-

ficzne zostały już ostatecznie ustalone. Śledząc teraz wszystkie te zapisy, a szczególnie opracowania i biogramy XX-wieczne, nabieramy przekonania, że powiela się je nadal za wydawałoby się podstawowym i solidnym opracowaniem Józefa Stanisława Pietrzaka (przez nas rozpoznawany jako mało wiarygodny) – *O. Krzysztof Marya Szwermicki*, Kraków 1928. Błędne są m.in. jego ustalenia: że Szwermicki urodził się 8 września 1812 roku w Iglówce, że był synem Kazimierza i Stanisławy Szwermickich, że ochrzczono go imieniem Józef, oraz że zmarł 8 grudnia 1894 roku¹. Dziś jesteśmy w stanie część tych i innych błędów sprostować, a także doprecyzować niektóre dane biograficzne, dysponując m.in. skanami dokumentów USC, z ksiąg parafii Dauksze z XVIII i XIX wieku, z Państwowego Archiwum Historycznego Litwy (LVIA) w Wilnie². Dauksze (dziś litewskie Dauksiai) znajdowały się w okolicach Mariampola (w latach Księstwa Warszawskiego był to departament łomżyński, w Królestwie Polskim gubernia augustowska, diecezja sejneńska).

Ta weryfikacja różnych faktów biograficznych rodziny i samego bohatera niniejszego tekstu nie będzie jednakże łatwa i prosta, bowiem także przywoływane dokumenty parafialne zawierają nazbyt wiele błędów, nieścisłości i niekonsekwencji w zapisach nazwiska, imion (szczególnie gdy niektórzy używali naprzemiennie dwóch lub gdy te same imiona nosili różni Szwermiccy), wieku, rodowego nazwiska zamężnych za Szwermickimi kobiet itp.

Pierwsze i najstarsze zapisy interesującego nas nazwiska i rodu, a dotyczy to lat 1790 i 1795, to Szwirnicky lub Szwirmicki³, rodzina włościańska⁴, niepiśmienna, zamieszkująca wieś nazywaną Warnupie lub Warnupiany; później – to już będą pierwsze dekady wieku XIX – pojawi się zapis Swirniciki, którego autorstwo należałoby przypisać proboszczowi daukszańskiemu ks. Michałowi Narkiewiczowi, ale już kolejny proboszcz, Jan Jastrzębski, w wielu aktach tej rodziny konse-

¹ Współczesna encyklopedia litewska, wskazując jako główne źródło właśnie Pietrzaka odnotowuje, że Krzysztof Szwirnicky urodził się 2 lipca 1812, a zmarł 28 listopada 1894 roku; zob. V a i s n o w a J., *Švirmickas Kriestupas*, w: *Letuvių enciklopedija*, South Boston, Mass., 1964, t. 30. s. 249-250.

² Archiwum Historyczne Litwy w Wilnie (LVIA), zespół 1236, inwentarz 2, sprawa 16 (lit.: f. 1236, ap. 2, b. 16). Materiały cytowane otrzymaliśmy dzięki uprzejmości pana Kęstutisa Vaičiūnasa z Wilna.

³ Tamże, z. 1236, inw. 32, spr. 1, k. 64, 107.

⁴ W literaturze często pisze się o szlacheckim pochodzeniu rodziny Szwirnicky, następną zubożałej; cytowane tu akta kościelne takiej informacji nie zawierają.

kwentnie będzie notował: Szwirnicki (!). Takiej formy zapisu nazwiska będzie używał przez pewien czas interesujący nas ksiądz Krzysztof, do czego jeszcze powrócimy. Teraz przytoczmy kilka najważniejszych dokumentów.

Rodzice przyszłego księdza i zesłańca pobrali się w kościele w Daukszach w lutym 1811 roku. Dnia 10 tego miesiąca ksiądz proboszcz daukszański Michał Narkiewicz przed budynkiem gminnym publicznie ogłosił ("głośno i wyraźnie") drugie zapowiedzi (pierwsze były 3 lutego) młodej pary, następnie odpowiedni dokument przybił na drzwiach urzędu. Według tego zapisu „przyrzekali sobie małżeństwo” Jerzy Adam Swirnicki (sic!) lat 23, syn Jerzego Swirnickiego⁵ i Ewy z Beniulskich, włościan osiadłych we wsi Warnupiany, i Katarzyna Wojciechowska, lat 24, córka Józefa i Katarzyny (z Braczkowskich?) małżonków Wojciechowskich, włościan wsi Dauksze. Ślub w kościele daukszańskim miał miejsce 13. tegoż miesiąca, o godzinie 11 przed południem. W akcie zaślubin zanotowano pana młodego pod jednym imieniem Adam (ochrzczony 24 grudnia 1788 r.) oraz pannę młodą Katarzynę (ochrzczoną 20 września 1787 r.). Obecni byli przy spisywaniu aktu: Jerzy Swirnicki, ojciec Adama, Józef i Katarzyna Wojciechowscy, rodzice panny młodej, a świadkowali: Bartłomiej (zapisany jako Bałtromiej) Smelster, lat 26, włościanin wsi Warnupiany, brat wujeczny pana młodego, Jan Marciskiewicz [!], lat 24, mieszczanin Ludwinowa, Maciej Wojciechowski, lat 24, włościanin wsi Dauksze, i Tomasz Matukiewicz, lat 24, włościanin wsi Kułaki. Jako że wszyscy wymienieni byli niepiśmienni, akt podpisał urzędnik stanu cywilnego ks. Michał Narkiewicz⁶.

Notowane tu nazwisko Swirnicki w kontekście innych zapisów metrykalnych parafii Dauksze jeszcze z końca XVIII wieku, jak również z wieku XIX okazuje się w tym przypadku zniekształcone, bowiem właściwą formą, podkreślamy to kolejny raz, było Szwirnicki, później Szwirnicki. Szwirnicki zapisano w licznych aktach urodzin, ślubów i śmierci członków tej rodziny (ustalenia poczyniono do roku 1865), stale zamieszkującej we wsi Warnupie. Poza cytowanym wyżej aktem zapowiedzi, zapis dwóch imion Swirnickiego – Jerzy Adam też już się

⁵ W dokumencie zapisano: Jerzy Szarmicki, Jerzy Szwirnicki, lat 80, zmarł 15 stycznia 1813 r. w Warnupianach; akt sporządził ks. Jan Jastrzębski; LVIA, z. 1236, inw. 2, spr. 15, k. 6.

⁶ Tamże, z. 1236, inw. 2, spr. 6, k. 126-127.

nie pojawi, konsekwentnie występować będzie tylko z drugiego imienia Adam; także w jego akcie śmierci 30 stycznia 1831 roku zapisano: zmarł „Adam Szwirmicki, lat 45”⁷.

Małżeństwu Adama i Katarzyny Szwirmickim urodziło się sześcioro dzieci (o czym później; także odnotowano też różne formy nazwiska), spośród których Krzysztof jako pierwszy syn. We wrześniu 1814 roku nowy już proboszcz w Daukszach zapisał w księdze urodzonych: „Akt urodzenia Krzysztofa Szwirmickiego [sic!]. Roku tysiąc ósmset cztertnastego, dnia ósmego września przed nami Urzędnikiem stanu cywilnego gminy Daukszech [!] stawił się Adam Szwirmicki, liczący lat trzydzieści pięć⁸, rolnik, gospodarz we wsi Warnupie zamieszkały, i okazał nam dziecię płci męskiej, które urodziło się w domu jego na dniu szóstym miesiąca września roku bieżącego o godzinie ósmej rano, oświadczając, że jest spółdzone z niego i Maryanny⁹ z Wojciechowskich, jego małżonki, i że nadano mu imię Krzysztof; po uczynieniu objaśnienia i okazaniu dziecięcia w przytomności Bartłomieja Smelstara i Jerzego Szwirmickiego, gospodarzy we wsi Warnupie zamieszkałych, poczem niniejszy akt urodzenia po przeczytaniu onego stawającym, a pisać nieumiejącym, podpisany przez nas.

X. Jan Jastrzębski prob. daukszań.[ski], Urzędnik Stanu Cywilnego”¹⁰.

Ten zapis wyjaśnia kilka sprawa: że bohater niniejszego tekstu i przyszły znany ksiądz i zesłaniec urodził się 6 września, a dwa dni później, 8 września został ochrzczony jako Krzysztof i wpisany do akt kościelnych. Zatem nie nadano mu imienia Józef, jak najczęściej się pisze, oraz że nie urodził się 8 września. Gdy zaś chodzi o nazwisko, to mamy tu już wyraźnie – i ojciec i nowo urodzony to Szwirmiccy. W roku 1827 Adam Szwirmicki złożył już swój mały wyrazny, ale czy-

⁷ Tamże, inw. 2, spr. 40, k. 64.

⁸ Z pewnością jest tu błędny zapis wieku Adama Szwirmickiego; powinno być lat 25, bowiem urodził się w 1788; w wielu innych aktach jego wiek stale notowany jest źle: lat 35 wpisano mu trzykrotnie w 1814, 1818 oraz w 1823, natomiast w 1827 – 38 lat, gdy właściwie winno być lat 40.

⁹ W innych zapisach metrykalnych notowana zawsze jako Katarzyna Szwirmicka, córka Józefa i Katarzyny z Rażuków (!!? - E.N.) Wojciechowskich, urodzona we wsi Dauksze (może nosiła dwa imiona Katarzyna Marianna? – E.N.); po śmierci 30 stycznia 1831 r. męża Adama Szwirmickiego (w wieku lat 45), wyszła ponownie za mąż (zanotowano: mając lat 35 – a winno być raczej lat 45, E.N.) za kawalera Jana Rutelona, lat 29, w Daukszach w listopadzie 1832 r. LVIA, z. 1236, inw. 2, spr. 39, k. 100.

¹⁰ LVIA, z. 1236, inw. 2, spr. 16, rok 1814, akt nr 100, karta 45.

telny podpis (obok podpisu ks. Jana Jastrzębskiego) pod aktem urodzenia kolejnego swojego dziecka, syna Szymona Rafała¹¹.

Od kiedy Krzysztof zaczął pisać swoje nazwisko Szwermicki (natomiast nie Szwirmicki), nie ustaliliśmy. Posiadamy natomiast dokumentowe ślady zapisu w formie Szwermicki, zarówno w języku rosyjskim jak i polskim, z okresu gdy był już na Syberii (wpierw jako zesłaniec polityczny, następnie proboszcz parafii irkuckiej): to rok 1861 i tzw. „statiejnyj spisok” (dokument zawierający urzędowe dane osobowe zesłańca) o księdzu oraz jego własny list pisany po polsku z 8 lipca 1879 roku, skierowany do pisarza Józefa Ignacego Kraszewskiego, z prośbą o zbieranie w kraju funduszy społecznych na budowę kościoła w Irkucku, po spaleniu starego w pożarze miasta, oraz oficjalne pismo księdza do władz irkuckich z roku 1868 w sprawie polepszenia bytu polskich zesłańców postyczniowych, których odwiedzał w czasie swojej podróży duszpasterskiej po guberni irkuckiej¹². W dwóch znanych nam autografach złożył czytelne podpisy: Szwermicki i Швермицкий¹³ (Szwermickij).

Także data śmierci Szwermickiego w Irkucku wymaga weryfikacji, jako że w literaturze spotyka się przeróżne wersje zarówno co do dnia, jak też miesiąca: najczęściej wskazywany jest październik lub listopad, a nawet grudzień 1894 roku. Faktem jest, że w styczniu tamtego roku został ciężko pobity na plebanii przez nieznaną sprawców – w bandyckim napadzie – i ledwo odratowany. Zdrowia już w pełni nie odzyskał i zmarł 31 października, według kalendarza juliańskiego (taki był wówczas używany w Rosji i na Syberii)¹⁴, a wedle kalendarza nowego, grego-

¹¹ Tamże, spr. 62, k. 69.

¹² Narodowe Historyczne Archiwum Białorusi w Mińsku, zespół 1781, inwentarz 25, sprawa 150, k. 937-938 (formularny spis za 1861 r.); Internet: Fr-Szwermicki-letter.pdf, padrimariani.org.pl; Gosudarstwiennyj archiw Irkutojskoj obłasti w Irkucku (GAIO), fond 297, opis' 1, dieło 43, karta 20-21. Zob. także *Książdz Krzysztof Szwer-micki i 10 tysięcy wiorst po Syberii w 1859 i 1860 roku*, oprac. E. Niebelski, Lublin 2018, s. 198-199.

¹³ Zob. faksymile dokumentu z podpisem ks. Szwermickiego w: E. Niebelski, *Wobec roku 1863. Księża w powstaniu styczniowym i ich losy*, wyd. 2, Lublin 2016, s. 406.

¹⁴ Gosudarstwiennyj Archiw Irkutojskoj Obłasti, f. 297, o. 1, d. 120a, k. 13; Schematyzm mohylowski 1895, s. 282 (tu że zmarł 1 listopada); zob. także: N. S. Romanow, *Lietopis goroda Irkutska za 1881-1901 gg.*, podgotowlenije N. W. Kulikauskiene, Irkutsk 1993, s. 146 (tu, że 31 października w Irkucku zm. ks. Krzysztof Szwermicki!); *Książdz Krzysztof Szwermicki*, s. 210-211; dzień 31 października 1894 r. podaje także

riańskiego, 12 listopada 1894 roku. Na trzeci dzień po śmierci, 3/15 listopada, został pogrzebany na centralnym cmentarzu w Irkucku, zwanym Jerozolimskim, na którym chowano (w osobnych kwartałach) zmarłych wszystkich wyznań chrześcijańskich, a także Żydów i Buriatów. Zatem uporządkujmy podstawowe dane: rodzina pierwotnie pisała się Szwirnicki albo Szwirmicki, ojciec interesującego nas księdza-marianina to Adam Szwirmicki (a ściślej Jerzy Adam), matka Katarzyna z Wojciechowskich (a zapewne Marianna Katarzyna); ich syn urodził się 6 września 1814 roku o godzinie 8 rano, a 8 września został ochrzczony imieniem Krzysztof (nie Józef, jak od dawna błędnie notuje się w literaturze¹⁵) i wpisany do ksiąg kościelnych w Daukszach. Z całą pewnością w dorosłym już życiu najpierw podpisywał się Szwirmicki, także jako zakonnik-marianin Krzysztof, co odnotowano w dokumencie jego obowiązkowego egzaminu przed dopuszczeniem do święceń kapłańskich. To dokument sporządzony w Sejnach 13 lipca 1837 roku, w którym zapisano, że trzech (venerabilis) kandydatów składa egzamin, prawem kościelnym wymagany, w tym: „Christophorus Szwirmicki”, poprawiwszy następnie pierwsze „i” w nazwisku – na Szwirmicki¹⁶. Czy tej poprawki dokonano za wiedzą, czy interwencją samego kandydata na kapłana, nie wiemy.

Na fakt, że zapisywany był przez przeróżnych ludzi, także w dokumentach i tekstach kościelnych, częściej jako Szwernicki, on sam wpływu żadnego nie miał, ani też chyba nie uważał za potrzebne i możliwe, by to prostować, a sądzimy, że mógł także akceptować i tę formę. Wszak Szwernicki i Szwernicki miało też wcześniejsze historyczne

B. Szostakowicz w biografii Szwernickiego w encyklopedii Syberii: *Istoričeskaja enciklopedija Sibiri*, Nowosybirsk 2009, t. 3, s. 525. Obecnie Wikipedia odnotowuje dzień śmierci (nie wiadomo na jakiej podstawie) 26 listopada (n.st.) 1894 r. https://pl.wikipedia.org/wiki/Krzysztof_Maria_Szwernicki [dostęp: 28.06.2022].

¹⁵ W bardzo wielu opracowaniach z XX wieku odnotowano imię Szwernickiego – Józef; najpewniej podstawą dla utrwalenia tego były „ustalenia” wspomnianego wyżej J.S. Pietrzaka (*O. Krzysztof Marya Szwernicki*). Zob. też m.in.: J. Kalinowski, *Wspomnienia 1835-1877*, wyd. R. Bender, Lublin 1965, s. 45 (w przypisie informacja Bendera o Józefie Szwernickim; także wiele innych błędnych danych biograficznych); Cz. Gil OCD, *O. Rafał Kalinowski 1835-1907*, Kraków 1984, zob. indeks nazwisk, s. 360: „Szwernicki Józef Krzysztof”; W. Śliwowski, *Zesłańcy polscy w Imperium Rosyjskim w pierwszej połowie XIX wieku. Słownik Biograficzny*, Warszawa 1998, s. 603: „Szwernicki (v. Szwernicki) Józef”; za nimi także E. Nibelski pisze o Józefie: „Szwernicki (Szwernicki) Józef, w zakonie Krzysztof Maria”, *„Polski Słownik Biograficzny”*, t. 49, s. 381-484.

¹⁶ Archiwum Diecezjalne w Łomży, zespół II, tom 120, „Akta święceń 1821-1847”.

umotywowanie. Wielu jego znajomych i przyjaciół zapisywało go poprawnie Szwermicki, m.in. bliscy mu zesłańcy Benedykt Dybowski i Józef Kalinowski: Szwermicki lub Szwermicki, ale inni jednak częściej notowali Szwernicki; m.in. zesłaniec po 1863 roku, kapucyn Wacław Nowakowski, który proboszcza irkuckiego znał osobiście, a który w późniejszej swojej publikacji zapisał: Szwernicki¹⁷. Wspomniany Kalinowski, który w okresie zesłania nawet zamieszkiwał na plebanii w Irkucku, w listach swoich z Syberii pisał do bliskich o ks. Szwernickim, później jednak – konsekwentnie o Szwermickim. Współcześnie wydawca tych listów zachował oryginalność obydwu zapisów, ale już w komentarzach i w indeksie nazwisk na pierwszym miejscu zapisał: Szwernicki, przekonany że to raczej autor listów się mylił¹⁸. Jak dominująca i utrwalona w literaturze jest forma Szwernicki dowodzą też inne fakty: w 1968 roku Wacław Zawadzki, znany w Warszawie literat i bibliofil, opracował i wydał pamiętniki dwóch Augustów Iwańskich; senior Iwański wspominał kilkakrotnie o ks. Szwernickim (!), natomiast Zawadzki w indeksie nazwisk zanotował: Szwernicki, tamtą formę pomijając milczeniem¹⁹. Więc zapis – Szwernicki utrwalił się na tyle mocno, poczynając od wieku XIX po współczesność, że nie sposób byłoby tę formę obecnie zupełnie pomijać.

Przywołajmy jeszcze inne źródła dowodzące o formie Szwermicki. Otóż w pierwszej dekadzie XX wieku przez kilka lat proboszczem w Irkucku był ks. Józefat Żyskar, zainteresowany dziejami polskich duchownych zesłanych na Syberię po powstaniu 1863 roku, szczególnie osiedlonych w Tunce w okolicach południowego Bajkału oraz księdzem Szwermickim, który był wtedy ich duchowym opiekunem. W roku 1909 Żyskar zrobił też fotografię grobu ks. Szwernickiego na cmentarzu nazywanym Jeruzalemskim (Jerozolimskim; obecnie nie istnieje, teren służy jako park)²⁰, a która przechowuje się do dziś w archiwum w Irkucku (GAIO). W nowym biogramie w Wikipedii zanotowano obecnie: „Krzysztof Maria Szwermicki (Szwernicki), właśc.

¹⁷ Zob. E. z S. [W. Nowakowski], *Wspomnienia o duchowieństwie polskim znajdującym się na wygnaniu w Syberji, w Tunce*, Poznań 1875, s. 26.

¹⁸ J. Kalinowski, *Listy*, wyd. Cz. Gil OCD, t. 1-2, Lublin 1978.

¹⁹ Zob. A. Iwański senior, *Pamiętniki 1832-1876*. A. Iwański junior, *Pamiętniki 1881-1939*, oprac. W. Zawadzki, Warszawa 1968.

²⁰ Miejsce znane autorowi tekstu z autopsji.

Józef Szvernicki”²¹. Są zatem raczej ku temu, by dziś pisać: ksiądz Krzysztof Szvernicki (bo tak się podpisywał) lub pełniej – Krzysztof Szvernicki (Szvernicki), natomiast nie odwrotnie.

Poniżej prezentujemy, według kościelnych ksiąg USC, rodzeństwo ks. Krzysztofa Szvernickiego (urodzonego Szwirmickiego); dzieci Adama (Jerzego Adama) i Katarzyny Szwirmickich (!), urodzone w Warnupianach²², zachowując oryginalną formę zapisu nazwiska i imion:

- Jagnieszka Swirnicka (sic!) – ur. 13 kwietnia 1812 r.
- Marianna Agata Szwirmicka – ur. 13 stycznia 1817 r.
- Elżbieta (Elżbieta Katarzyna) Szwirmicka – ur. 18 listopada 1818 r.
- Adam Szwirmicki – ur. 23 grudnia 1823 r. – zm. 11 lutego 1828 r.
- Szymon Rafał Szwirmicki – ur. 22 grudnia 1827 r.

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

Państwowe Archiwum Historyczne Litwy w Wilnie

Zespół 1236 (Księgi USC parafii Dauksze), inwentarz 2, tomy (sprawa): 15, 16, 23, 25, 39, 40, 44, 60, 62; inwentarz 32, tom 1.

Archiwum Diecezjalne w Łomży

Zespół II, tom 120, „Akta święceń 1821-1847”.

Gosudarstwennyj Archiw Irkutojskoj Oblasti w Irkucku

Fond 297, opis' 1, dzieło: 43, 120a.

Narodowe Historyczne Archiwum Białorusi w Mińsku

Zespół 1781, inwentarz 25, sprawa 15.

Kroniki, pamiętniki, listy

E. z S. [Nowakowski W.], *Wspomnieni o duchowieństwie polskim znajdującym się na wygnaniu w Syberyi, w Tunce*, Poznań 1875.

Iwański A. senior, *Pamiętniki 1832-1876*. Iwański A. junior, *Pamiętniki 1881-1939*, oprac. W. Zawadzki, Warszawa 1968.

²¹ Dostęp 31.07.2021 r. Zob. też zapis Szvernicki w: A. Majdowski, *Kościół katolicki w Cesarstwie rosyjskim. Syberia. Daleki Wschód. Azja Środkowa*, Warszawa 2001; R. Stopikowski, *Kościół katolicki w Cesarstwie Rosyjskim w świetle polskiej prasy katolickiej drugiej połowy XIX wieku*, Warszawa 2001.

²² Spis sporządzony według cytowanych akt USC parafii Dauksze, LVIA, z. 1236, inw. 2: spr. 15, k. 6; spr. 23, k. 9; spr. 25, k. 45; spr. 40, k. 28; spr. 44, k. 2; spr. 60, k. 43-44; spr. 62, k. 69.

- Kalinowski J., *Listy*, wyd. Cz. Gil OCD, t. 1-2, Lublin 1978.
Kalinowski J., *Wspomnienia 1835-1877*, wyd. R. Bender, Lublin 1965.
Romanow N.S., *Lietopis goroda Irkutska za 1881-1901 gg.*, przygotowanie N.W. Kulikauskienė, Irkutsk 1993.
Schematyzm archidiecezji mohylowskiej 1894, Petersburg 1895.

Opracowania

- Istoriczeskaja encyklopedija Sibiri*, Nowosybirsk 2009, t. 3.
Książd Krzysztof Szwernecki i 10 tysięcy wiorst po Syberii w 1859 i 1860 roku, oprac. E. Niebelski, Lublin 2018.
Letuvių enciklopedija, South Boston, Mass., 1964, t. 30.
Majdowski A., *Kościół katolicki w Cesarstwie rosyjskim. Syberia. Daleki Wschód. Azja Środkowa*, Warszawa 2001.
Niebelski E., *Wobec roku 1863. Książd w powstaniu styczniowym i ich losy*, wyd. 2, Lublin 2016.
Niebelski E., *Szwernecki (Szwernecki) Józef, w zakonie Krzysztof Maria*, „Polski Słownik Biograficzny”, t. 49.
Pietrzak J.S., *O. Krzysztof Marya Szwernecki*, Kraków 1928.
Stopikowski R., *Kościół katolicki w Cesarstwie Rosyjskim w świetle polskiej prasy katolickiej drugiej połowy XIX wieku*, Warszawa 2001.
Śliwowska W., *Zesłańcy polscy w Imperium Rosyjskim w pierwszej połowie XIX wieku. Słownik Biograficzny*, Warszawa 1998.

Internet

- Wikipedia: Krzysztof Maria Szwernecki (Szwernecki): https://pl.wikipedia.org/wiki/Krzysztof_Maria_Szwernecki [dostęp: 28.06.2022].

EUGENIUSZ NIEBELSKI – prof. dr hab., kierownik Katedry Historii XIX wieku na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, członek wielu organizacji m.in. KH PAN (aktualnie przewodniczący), Komisji Badań nad Historia Syberii Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, Rada Naukowa PSB. Jest autorem 11 książek. Zainteresowania naukowe: historia społeczno-polityczna XIX w; ziemie polskie zaboru rosyjskiego, idee i programy polityczne, powstania narodowe, historia Kościoła katolickiego, losy polskich zesłańców na Syberii, dzieje Rosji, biografistyka. Napisał m.in.: *Nieprzejednani wrogowie Rosji. Duchowieństwo lubelskie i podlaskie w powstaniu 1863 roku i na zesłaniu*, Lublin 2008, *Słownik lubelskich i podlaskich księży uczestników powstania 1863 roku*, Lublin 2011, Tunka. *Syberyjskie losy księży zesłańców 1863 roku*, Lublin 2011, „*Wiosna i jesień trwa tu krótko*” *Książd zesłańcy 1863 roku w syberyjskiej Tunce*, Lublin 2013.